

บทที่ 6

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

6.1 บทสรุป

สำนักงานอัยการสูงสุดมีบทบาทหน้าที่ในการอำนวยความยุติธรรมและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน เพราะความสำคัญของการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลมีพื้นฐานมาจากความจริงที่ว่า บุคคลเกิดมาพร้อมกับศักดิ์และสิทธิในความเป็นมนุษย์อันมีอาญาถูกลิดรอนได้ และย่อมมีความชอบธรรมในสิทธิที่จะดำรงชีวิตและดำรงอยู่ในสังคมอย่างเสมอภาคและมีศักดิ์ศรี การปฏิบัติภารกิจของพนักงานอัยการในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลย่อมต้องกระทำด้วยความตระหนักในคุณค่าของศักดิ์ศรีและสิทธิของความเป็นมนุษย์ การใช้อำนาจของรัฐที่จะไปจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนจะต้องดำเนินการอย่างระมัดระวังและให้เกิดผลกระทบต่อสิทธิของประชาชนให้น้อยที่สุดเท่าที่จำเป็นต้องกระทำเท่านั้น

สำนักงานอัยการสูงสุด จึงต้องมีมาตรการตรวจสอบการใช้ดุลพินิจของพนักงานอัยการให้ถูกต้อง เป็นธรรมโปร่งใส และตรวจสอบได้ ซึ่งการใช้ดุลพินิจของพนักงานอัยการ จะมีประสิทธิภาพหรือหย่อนประสิทธิภาพนั้น จะส่งผลกระทบต่อกันถึงสิทธิและเสรีภาพของประชาชนโดยตรง ผู้เขียนจึงได้ทำการรวบรวมค้นคว้าและวิเคราะห์ ถึงมาตรการตรวจสอบที่มีอยู่ในปัจจุบันนี้ว่ามีเพียงพอรัดกุมแค่ไหนเพียงใด และเสนอแนะมาตรการ การตรวจสอบปรับปรุง ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่ออุดช่องว่าง ที่มีอยู่ให้หมดไป

การปรับปรุงการอำนวยความยุติธรรมในคดีอาญาโดยพนักงานอัยการ จะต้องดำเนินการโดยองค์กรหลายฝ่ายในการปฏิบัติงานจึงจำเป็นต้องทำเป็นกระบวนการ(Process) ซึ่งหมายความว่า องค์กรต่างๆ ในกระบวนการยุติธรรมจะต้องปฏิบัติงานโดยสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ไม่มีองค์กรใด องค์กรหนึ่งสามารถปฏิบัติงานได้สำเร็จโดยลำพังเพียงฝ่ายเดียว ฉะนั้น ความร่วมมือ หรือการประสานงานจึงมีความสำคัญยิ่งในการบริหารงานยุติธรรม

กระบวนการยุติธรรมของไทยในปัจจุบัน จะมีลักษณะขาดความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรจน ไม่อาจเรียกได้ว่าเป็น “กระบวนการ” แต่มีลักษณะเป็น “อาณาจักร” มากกว่า สภาพดังกล่าว เป็น ข้อบกพร่องที่สำคัญมากเพราะ นอกจากจะเปิดช่องให้มีการใช้อำนาจรัฐโดยมิชอบได้แล้ว ยังทำให้ ประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมในการควบคุมอาชญากรรมลดน้อยถอยลง

ในต่างประเทศ เช่น ประเทศญี่ปุ่น ไม่มีปัญหาเรื่องผู้ต้องขังล้นคุก เนื่องจากมีจำนวนผู้ถูกขังระหว่างพิจารณาจำนวนน้อย ทั้งนี้ เพราะทุกองค์กรในกระบวนการยุติธรรมของญี่ปุ่นร่วมมือกันในการบริหารงานยุติธรรม โดยอัยการญี่ปุ่นมีการกลั่นกรองคดีที่จะฟ้องไปสู่ศาล เช่น ผู้กระทำผิดส่วนหนึ่งซึ่งไม่สมควรฟ้อง อัยการญี่ปุ่นก็จะใช้วิธีการ “ชะลอฟ้อง” หรือหากคดียังไม่มีพยานหลักฐานมั่นคงก็จะสั่งไม่ฟ้อง ส่วนศาลก็พิจารณาให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยในระหว่างการพิจารณาประกันตัว หรือพิพากษาลงโทษและให้อยู่ภายใต้การคุมประพฤติ เป็นต้น

สำหรับประเทศสหรัฐอเมริกา มีทั้งระบบของมลรัฐ(State)และสหพันธรัฐ(federal) แต่หน่วยงานต่างๆ ในกระบวนการยุติธรรมของสหรัฐอเมริกาก็ประสานงานกันได้ และปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ฉะนั้น ความสำคัญของการจัดระบบงานยุติธรรมจึงอยู่ที่การจัดสรรอำนาจหน้าที่ขององค์กรต่างๆ ในกระบวนการยุติธรรมให้อยู่ในจุดสมดุล สามารถตรวจสอบการปฏิบัติงานได้ และผู้ปฏิบัติงานมีทัศนคติที่ถูกต้อง

การประสานงานขององค์กรในกระบวนการยุติธรรม จึงควรมีกฎหมายกำหนดอำนาจหน้าที่ขององค์กรต่างๆ ไว้ให้ชัดเจน เพื่อให้การปฏิบัติงานมีความต่อเนื่องและแน่นอน มิใช่เพียงการร่วมมือประสานงานกันเป็นครั้งคราวตามกระแสของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งมีลักษณะฉาบฉวย

เหตุผลที่อ้างว่า ให้นักงานอัยการวางตัวเป็นกลางและทำหน้าที่เป็นผู้กลั่นกรองสำนวน โดยเฉพาะนั้น ขาดเหตุผลในทางตรรกวิทยา (logic) เพราะพนักงานอัยการเป็น “ผู้ตัดสินใจ” ในการสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้อง โดยเหตุผลที่ถูกต้อง ผู้ตัดสินใจจะต้องแสวงหาข้อมูลในการตัดสินใจได้ด้วยตนเอง มิใช่ตัดสินใจโดยฟังจากคำบอกเล่าของพนักงานสอบสวนซึ่งไม่ทราบว่าถูกต้องหรือนำเชื่อถือเพียงใด มิฉะนั้นแล้ว ผู้ตัดสินใจก็เป็นเพียง “ตรายาง” (rubber stamp) ของผู้ป้อนข้อมูลอย่างคิดหมาดกรรม นางสาวเชอร์รี่แอน ดันแคน เป็นตัวอย่างให้เห็นถึงความบกพร่องในกระบวนการยุติธรรมชั้นสอบสวนของไทย ที่พนักงานอัยการสั่งฟ้องคดีโดยไม่ทราบและไม่อาจแสวงหาข้อมูลได้ว่าเรื่องจริงเป็นอย่างไร พนักงานอัยการจะรับทราบข้อเท็จจริงก็เฉพาะเท่าที่พนักงานสอบสวนทำสำนวนส่งมา หากมีข้อสงสัยหรือประสงค์จะได้ข้อเท็จจริงใดเพิ่มเติมจะต้องทำโดยผ่านพนักงานสอบสวนทั้งสิ้น จึงเป็นการยากที่พนักงานอัยการจะอำนวยความยุติธรรมให้แก่ประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

พนักงานอัยการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะ “ทนายแผ่นดิน” มิใช่เป็นเพียง “โจทก์” ในคดีอย่างเช่นของเอกชนที่ผู้เสียหาย จึงมีความจำเป็นที่จะต้องสร้างทัศนคติที่ถูกต้องในการปฏิบัติงานให้แก่พนักงานอัยการ เพื่อให้เข้าใจว่าพนักงานอัยการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเป็น

ผู้อำนวยการความยุติธรรม(Administrator of Justice) มิใช่เป็นเพียง คู่ความ (Parties) ฉะนั้น หากมีข้อเท็จจริงใดที่อาจเป็นประโยชน์แก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดี เช่น กรณีมีเหตุบรรเทาโทษ หรือลดโทษ พนักงานอัยการก็ควรแถลงข้อเท็จจริงนั้นเพื่อประโยชน์แก่จำเลยได้ โดยมีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความเป็นธรรมเป็นพื้นฐาน

การที่พนักงานอัยการไม่กล้าแสดงบทบาทในฐานะทนายแผ่นดิน ซึ่งเป็นผู้อำนวยการความยุติธรรมในคดีนั้น สาเหตุหนึ่งก็เนื่องจากความกลัวหรือความไม่มั่นใจในการปฏิบัติหน้าที่ เพราะพนักงานอัยการไม่มีภูมิคุ้มกันดังเช่น ผู้พิพากษาหรือศาล ซึ่งมีกฎหมายละเมิดอำนาจศาลลงโทษ ผู้ที่วิพากษ์วิจารณ์ผู้พิพากษาหรือศาลไปในทางเสียหายได้ ฉะนั้น กรณีที่ดีก็มีพยานหลักฐานกำกับว่า ควรสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้อง ในทางปฏิบัติพนักงานอัยการจึงมักมีความเห็นไปในทางสั่งฟ้องมากกว่าสั่งไม่ฟ้อง เพราะมีความรู้สึกว่าปลอดภัยกว่า ไม่ต้องเสี่ยงต่อการถูกร้องเรียนหรือถูกตรวจสอบภายหลัง จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นพอสรุปปัญหาได้ดังนี้

1.การปฏิบัติหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกในคดีอาญาโดยพนักงานอัยการ ถือว่าเป็นการใช้อำนาจกึ่งตุลาการ(Quuasi-Judicial)โดยเหตุนี้คุณสมบัติของผู้ที่จะเป็นพนักงานอัยการจึงต้องเป็นเช่นเดียวกับข้าราชการตุลาการและจะต้องมีความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ในระดับสูงเพื่อป้องกันการแทรกแซง และใช้อิทธิพลในทางที่มีขอบจากทางการเมืองหรือจากภายนอก

2.ระบบการยุติธรรมทางอาญา (System of Criminal Justice) ประกอบด้วยการปฏิบัติงานขององค์กรหลายหน่วย เช่น พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ศาล ทนายความ และราชทัณฑ์ ฉะนั้นจึงต้องเป็นกระบวนการ (Process) เพื่อให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ (effectiveness)และเป็นธรรม (fairness)ดังที่เรียกกันว่ากระบวนการยุติธรรมทางอาญา (Criminal Justice Process) การปฏิบัติงานที่ผ่านมา กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยยังขาดการประสานงานในระหว่างองค์กร ในการค้นหาความจริงในการดำเนินคดีอาญาจนแทบจะไม่เป็น “กระบวนการ (Process)” หรือ “ระบบ (System)” แต่มีลักษณะเป็น “อาณาจักร” (territory)” ที่ต่างฝ่ายต่างทำ การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานอัยการจึงยังไม่อาจอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนได้อย่างแท้จริง

3.ปัญหาสำคัญที่ทำให้พนักงานอัยการไม่สามารถอำนวยความสะดวกในคดีอาญาได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรม เนื่องจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฉบับปัจจุบัน มีบทบัญญัติให้พนักงานอัยการเข้าไปมีส่วนร่วมในการรวบรวมข้อเท็จจริง หรือรับรู้ถึงการได้มาของพยานหลักฐานต่างๆ ในคดีตั้งแต่เริ่มต้นทุกคดีน้อยมาก กล่าวคือ พนักงานอัยการไทยไม่

อาจตรวจสอบข้อมูลต่างๆ ได้ด้วยตัวเอง พนักงานอัยการจะรับทราบข้อเท็จจริงก็เฉพาะเท่าที่พนักงานสอบสวนทำสำนวนส่งมา หากมีข้อสงสัยหรือประสงค์จะได้ข้อเท็จจริงใดเพิ่มเติมจะต้องกระทำโดยผ่านพนักงานสอบสวนทั้งสิ้นจึงเป็นการยากที่พนักงานอัยการซึ่งจะต้องเป็น“ผู้ตัดสินใจ”ในการฟ้องหรือไม่ฟ้องผู้ต้องหาจะปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างถูกต้อง เทียบธรรม หรือคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลต่างๆ ในคดีได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากผู้ตัดสินใจไม่อาจแสวงหาข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจได้ด้วยตนเอง แต่ในปัจจุบันทุกฝ่ายพยายามให้พนักงานอัยการเข้าร่วมสอบสวนในคดีบางประเภทเช่น คดีชั้นสูตรพลิกศพ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 คดีที่กระทำผิดนอกราชอาณาจักร ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 20 คดีที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ เป็นต้น

6.2 ข้อเสนอแนะ

ผู้เขียนขอเสนอแนะเกี่ยวกับมาตรการตรวจสอบดุลพินิจในการสั่งคดีของพนักงานอัยการไว้ดังนี้

1.ให้มีบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ เกี่ยวกับหลักประกันคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้มีส่วนได้เสียในคดี เช่น ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 มาตรา 241 วรรคสาม “...ผู้เสียหายหรือจำเลยในคดีอาญาย่อมมีสิทธิตรวจหรือคัดสำเนาคำให้การของตนในชั้นสอบสวนหรือเอกสารประกอบคำให้การของตน เมื่อพนักงานอัยการได้ยื่นฟ้องคดีต่อศาลแล้ว ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ “ และวรรคสี่ “ ในคดีอาญาที่พนักงานอัยการมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดีแล้ว ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา หรือผู้มีส่วนได้เสีย ย่อมมีสิทธิขอทราบสรุปพยานหลักฐานพร้อมความเห็นของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการในการสั่งคดี ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งหลักการดังกล่าวนี้เป็นหลักการที่ดีเห็นควรบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550 ต่อไป

2.ให้มีบทบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญว่า ให้ผู้แทนองค์กรอัยการต้องมาตอบข้อซักถาม กรณีมีเรื่องร้องเรียน หรือมีข้อสงสัยเกี่ยวกับการปฏิบัติราชการ ต่อคณะกรรมการการยุติธรรมวุฒิสภา หรือสภาผู้แทนราษฎร หรือผู้ตรวจการแผ่นดิน หรือคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน เพื่อให้องค์กรดังกล่าวช่วยกันตรวจสอบการปฏิบัติราชการแทนประชาชนต่อไป

3.ให้แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในเรื่องอำนาจสอบสวน ให้พนักงานอัยการมีอำนาจสอบสวนหรือร่วมสอบสวนได้ ในกรณีมีเหตุจำเป็นเร่งด่วน หรือเป็นคดี

สำคัญที่มีความสลับซับซ้อน ยุ่งยาก โดยให้มีคณะกรรมการวินิจฉัยว่าคดีใดเป็นคดีสำคัญที่อัยการควรเข้าไปร่วมสอบสวน หรือมีอำนาจสอบสวน เพื่อกันหาความจริงในคดี เพื่อลดข้อผิดพลาดอย่างคดีดังในอดีต เช่น คดีอาชญากรรมร้ายแรงที่ประชาชนสนใจ คดีที่มีผู้เสียหายและมูลค่าความเสียหายจำนวนมาก ซึ่งไม่ได้อยู่ในอำนาจของกรมสอบสวนคดีพิเศษ

4. ให้แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ.2547 ว่าด้วยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารขององค์กรอัยการ ให้ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา ผู้มีส่วนได้เสีย หรือประชาชนทั่วไปเข้าถึงข้อมูลข่าวสารในคดีที่ตนเกี่ยวข้องได้โดยง่าย โดยให้มีการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการสั่งคดีอาญาในคดีสำคัญๆ หรือคดีที่กระทบกระเทือนต่อความรู้สึกของประชาชน เช่น เผยแพร่ หรือเปิดเผยหลักเกณฑ์และเหตุผลในการสั่งคดี ความคืบหน้าของคดีที่ไม่กระทบกระเทือนต่อการดำเนินคดี และการบังคับใช้กฎหมาย

5. ให้แก้ไขระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ.2547 โดยวางมาตรการตรวจสอบการปฏิบัติราชการของพนักงานอัยการ ให้เข้มข้นยิ่งขึ้นไป ซึ่งหลักเกณฑ์ดังกล่าวต้องไม่เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติราชการ เช่น กรณีผู้ต้องหา หรือผู้เสียหาย ร้องขอความเป็นธรรมว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมจากพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ กรณีร้องขอความเป็นธรรมว่าพนักงานสอบสวนไม่ให้ความเป็นธรรมนั้น ให้พนักงานอัยการผู้ตรวจสำนวนและหัวหน้าพนักงานอัยการมีอำนาจทำการสอบสวนเพิ่มเติมว่าเรื่องดังกล่าวมีมูลหรือไม่ แล้วค่อยพิจารณาวินิจฉัยข้อเท็จจริงไปตามรูปคดีต่อไป ส่วนกรณีร้องว่าพนักงานอัยการไม่ให้ความเป็นธรรมนั้นให้หัวหน้าพนักงานอัยการของผู้ถูกร้องนั้น มีอำนาจสอบสวนเพิ่มเติมหาข้อเท็จจริงดังกล่าวว่ามีมูลหรือไม่ แล้วค่อยพิจารณาวินิจฉัยไปตามรูปคดีต่อไปเช่นกัน

6. ให้สำนักงานอัยการสูงสุดในฐานะองค์กรอัยการ จัดตั้งศูนย์ประสานงานกลาง รับเรื่องราวร้องทุกข์ที่ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงได้ง่าย เช่น ทางโทรศัพท์ อินเทอร์เน็ต จดหมาย หรือไปร้องเรียนด้วยตนเอง เพื่อรับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับความเดือดร้อนที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม หรือร้องเรียนว่าพนักงานอัยการท่านไหนปฏิบัติราชการไม่ถูกต้อง ไม่เป็นธรรมเช่นไร ประพฤติตนไม่ถูกต้องเหมาะสมอย่างไร แล้วนำข้อมูลนั้นมาตรวจสอบ แล้วส่งเรื่องให้หัวหน้าหน่วยงานต้นสังกัดถ้าพบข้อร้องเรียนดังกล่าวมีมูล ต้องส่งเรื่องให้หัวหน้าพนักงานอัยการ ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาดำเนินการแก้ไข จัดการตามระเบียบ หรือกรณีผิดจริยธรรมพนักงานอัยการ หรือผิดวินัยก็เสนอเรื่องให้หน่วยงานที่ดูแลเรื่องวินัยต่อไป

7. ให้แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 143 และระเบียบสำนักงานอัยการว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2547 โดยในคดีอาญาที่มีอัตราโทษขั้นต่ำตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป และผู้ต้องหาให้การปฏิเสธตลอดมา ให้พนักงานอัยการมีอำนาจสอบสวนเพิ่มเติมและเรียกผู้ต้องหา ผู้เสียหาย และพยาน มาสอบถามเพื่อค้นหาความจริง ให้แน่ใจว่าผู้ต้องหาน่าจะเป็นผู้กระทำความผิดจริง จึงจะพิจารณาดำเนินคดีต่อไป

8. การตรวจสอบคำสั่งของพนักงานอัยการ กรณีไม่ฟ้อง ไม่อุทธรณ์ หรือไม่ฎีกา ของผู้ว่าราชการจังหวัด(จังหวัดอื่นที่มีใช้กรุงเทพฯ) อันเนื่องมาจากการตรวจสอบดังกล่าวยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ซึ่งอาจมีข้อจำกัดเรื่องเวลา ปริมาณคดี บุคลากร ความรู้ความสามารถทางคดี จึงควรแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ให้การตรวจสอบดังกล่าวเป็นของหน่วยงานที่มีความพร้อมมากกว่า เช่น สำนักงานคดีศาลสูงเขต ซึ่งเป็นหน่วยงานในสังกัดสำนักงานอัยการสูงสุด ที่มีอยู่ในทุกเขตและมีเกือบทุกจังหวัด เนื่องจากสำนักงานดังกล่าวมีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์เคยผ่านงานคดีมาก่อน และจำนวนบุคลากรที่เพียงพออยู่แล้ว เพื่อให้การตรวจสอบเรื่องดังกล่าวได้ค้นหาความจริงในเนื้อหาของคดีได้มากที่สุด อันจะส่งผลดีต่อการอำนวยความยุติธรรมแก่ประชาชนต่อไป

อย่างไรก็ตามการอำนวยความยุติธรรมทางอาญาให้แก่ประชาชนนั้น ถ้าเพียงองค์กรอัยการเพียงองค์กรเดียวไม่สามารถจะพัฒนากระบวนการยุติธรรมให้เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ได้ องค์กรที่อยู่ในกระบวนการยุติธรรมจะต้องร่วมมือกันในเชิงบูรณาการเพื่ออำนวยความยุติธรรม และคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน โดยคิดว่า “เป็นกระบวนการเดียวกัน” กระบวนการยุติธรรมทางอาญาควรจะต้องได้รับการพัฒนาไปพร้อมๆ กันทั้งระบบ และองค์กรต่างๆ ต้องร่วมมือปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้องและแนวทางปฏิบัติให้สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน และที่สำคัญอย่างหนึ่ง คือ มาตรการตรวจสอบการปฏิบัติราชการขององค์กรนั้น ๆ ต้องเข้มแข็งมีประสิทธิภาพสูงจึงจะได้ผลบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ต่อไป